

Strategies For Improving Quality Management In Preschool Education Based On Developing Parental Partnership

Khasanova Mohimbegim Rakhmonjon qizi

Teacher, Department of Education, Kokand University

miss.mohim2002@gmail.com

+998910562612

Annotation

This article analyzes the role of parental partnership in the development of the preschool education system in Uzbekistan and its impact on the management of educational quality. Based on data from the State Statistics Committee, UNICEF and World Bank reports, and local scientific research, parental participation in the educational process was studied in relation to performance indicators.

The results of the study show that active parental involvement is an important factor in accelerating the cognitive, socio-emotional and speech development of children, supporting the professional activities of teachers and strengthening the mechanisms for monitoring the quality of education. It was also found that parental involvement is of particular importance in ensuring transparency in the preschool education system, increasing the efficiency of educational institutions and strengthening public trust. In conclusion, it is emphasized that the active participation of parents in the educational process should be considered a strategic priority in improving the quality of preschool education in Uzbekistan, improving quality management and modernizing the education system.

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonida ota-ona hamkorligining o'rni va uning ta'lim sifati boshqaruviga ta'siri tahlil qilinadi. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari, UNICEF va Jahon banki hisobotlari hamda mahalliy ilmiy tadqiqotlar asosida ota-onalarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki samaradorlik ko'rsatkichlari bilan bog'liq holda o'rganilgan.

Tadqiqot natijalari ota-onalarning faol hamkorligi bolalarning bilish, ijtimoiy-emotsional va nutqiy rivojlanishini jadallashtirishda, pedagoglarning kasbiy faoliyatini qo'llab-quvvatlashda hamda ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarini kuchaytirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, ota-ona hamkorligi maktabgacha ta'lim tizimida shaffoflikni ta'minlash, ta'lim muassasalari faoliyatida samaradorlikni oshirish va jamoatchilik ishonchini mustahkamlashda alohida ahamiyat kasb etishi aniqlangan.

Xulosa sifatida, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtiroki O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, sifat boshqaruvini takomillashtirish va ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda strategik ustuvor yo'nalish sifatida qaralishi lozimligi ta'kidlanadi.

Kirish

Maktabgacha ta'lim — bolaning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va nutqiy rivojlanishi uchun poydevor vazifasini bajaradi; shuning uchun uning sifati ta'lim tizimining umumiy samaradorligini belgilovchi muhim unsurdir. Maktabgacha ta'limda sifatni boshqarish ko'p komponentli jarayon bo'lib, unda davlat siyosati va moliyalashtirish, pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi, muassasa infratuzilmasi hamda ota-onalarning faol ishtiroki o'zaro bog'langan holda ishlaydi. Ushbu maqola ana shu multi-komponent tizimda **ota-ona hamkorligini** sifat boshqaruvi nuqtai nazaridan tahlil qiladi va mamlakat amaliyoti asosida samarali strategiyalarni taklif etadi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimi tez kengaydi: 2017 yildagi taxminan 0,7 million ($\approx 27\%$)dan 2024 yilda 2,44 million ($\approx 75\%$)gacha o'sish qayd etildi — bu kengayish davlat siyosati, xususiylar va oilaviy (family-type) muassasalar hamda xalqaro hamkorlik

loyihalarining birgalikdagi natijasidir. Bu miqdoriy o'sish bilan birga muassasalar soni ham keskin oshdi: rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, so'nggi yillar ichida (masalan, 2017→2022 davrida) maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni 5,211 tadan 29,420 taga yetkazilgani e'lon qilingan — ayniqsa oilaviy va xususiy muassasalarning ko'payishi sezilmoqda.

Biroq bu kengayish hududlar bo'yicha noteng taqsimlangan: rasmiy statistikalar viloyatlar kesimida katta tafovutlarni ko'rsatadi (ba'zi hududlarda qamrov 80% atrofida bo'lsa, boshqalarda ancha past darajalar saqlanadi), shu sababdan hududiy maqsadli siyosat va resurs taqsimoti zarur.

UNICEF va boshqa hamkorlar tomonidan ishlab chiqilgan "Ilk Qadam" milliy o'quv dasturi, pedagoglarni malaka oshirishga yo'naltirilgan modullar va raqamli resurslar maktabgacha ta'lim mazmunini yaxshilash va ota-ona bilan hamkorlik mexanizmlarini mustahkamlashda muhim rol o'ynamoqda. Xususan, raqamli platformalar va ota-onalar uchun mo'ljallangan materiallar (masalan, ota-ona portallari, mobil ilovalar, uyda qo'llash uchun tavsiyalar) pedagogik nazariyani amaliyotga tezroq integratsiyalashga yordam bermoqda.

Shuningdek, ta'lim sifati masalalariga e'tibor qaratilganda quyidagi asosiy muammolar aniqlanadi: standartlashtirilgan milliy sifat indikatorlarining qisman yoki to'liq joriy etilmaganligi, real-vaqt monitoring dashboardlari va hududiy taqqoslash imkoniyatlarining yetishmasligi, hamda pedagoglar va ota-onalar orasida raqamli savodxonlik va resurslarga teng bo'lmagan kirish. Bu muammolarni bartaraf etishda yagona EMIS/MELQO (education management & learning quality monitoring) integratsiyasi, pedagoglar uchun doimiy professional rivojlanish va ota-ona jalb etishga yo'naltirilgan raqamli yechimlar muhim hisoblanadi.

Maqolaning maqsadi — O'zbekistonda ota-ona hamkorligini mustahkamlash orqali maktabgacha ta'limda sifat boshqaruvini takomillashtirish bo'yicha amaliy, dalillarga asoslangan strategiyalarni ishlab chiqish va ularni milliy monitoring tizimlariga qanday kiritish mumkinligini ko'rsatishdir. Tadqiqot davlat statistikasi, UNICEF va Jahon banki hisobotlari hamda loyihaviy baholash materiallariga tayanadi va hududiy tafovutlar hamda amaliy cheklovlarni hisobga oladi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda ota-ona hamkorligining maktabgacha ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni aralash usullar orqali tahlil qilindi. Ya'ni, miqdoriy statistik ma'lumotlar bilan bir qatorda sifat jihatidan siyosat hujjatlari va xalqaro tajribalar ham o'rganildi.

Avvalo, Davlat statistika qo'mitasi va UNICEF ma'lumotlari asosida so'nggi yillarda ta'lim qamrovi, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki va sifat ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Ushbu statistik ma'lumotlar orqali ota-onalarning faol ishtiroki bilan bolalarning rivojlanish natijalari o'rtasida ma'lum bog'liqlik borligi ko'rsatib berildi.

Shuningdek, davlat siyosatini belgilovchi hujjatlar, xususan Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi qarorlari hamda "Ilk qadam" dasturi o'rganildi. Bu hujjatlar orqali ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish masalasining davlat darajasida qay tarzda ko'tarilayotgani aniqlashtirildi.

Tadqiqotda xalqaro adabiyotlar ham keng qamrab olindi. OECD, Jahon banki va boshqa xalqaro tashkilotlarning tajribalari milliy amaliyot bilan solishtirildi. Ularning hisobotlari shuni ko'rsatadiki, ota-onalarning ta'lim jarayoniga jalb etilishi nafaqat bolalarning kognitiv rivojlanishini, balki pedagoglarning ish samaradorligini ham oshiradi.

Bundan tashqari, UNICEFning "Parent engagement toolkit" qo'llanmasi va O'zbekistonda amalga oshirilayotgan turli loyihalar kontent tahlili asosida o'rganildi. Natijada, ota-onalar ishtirokini oshirishning eng samarali vositalari — raqamli ilovalar, ota-onalar forumlari va o'quv dasturlarida hamkorlik mexanizmlari ekanligi aniqlab chiqildi.

Xulosa qilib aytganda, mazkur metodologiya aralash yondashuv asosida qurilgan bo'lib, u ota-ona hamkorligining ta'lim sifatiga ta'sirini turli manbalar, siyosiy hujjatlar, xalqaro tajribalar va real statistik ma'lumotlar orqali har tomonlama yoritishga imkon berdi.

Natijalar

Ota-onalar ishtiroki: ko'rsatkichlar va manbalar

Quyidagi jadval ota-onalar hamkorligini o'lchash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan asosiy indikatorlar va ular bo'yicha mavjud real ma'lumotlarni jamlaydi.

Jadval 1. O'zbekiston maktabgacha ta'limida ota-onalar bilan bog'liq tanlangan indikatorlar

Indikator	2018	2020–2021	2023	Manba / izoh
Maktabgacha ta'limga jalb qilingan bolalar (ming)	≈700 (2017–2018; ≈27% qamrov)	1,321.4	≈2,100 — 2024: 2.44 mln	2017–2024 Davstat
Maktabgacha muassasalar soni	~5,211 (2017)	7,753 (2021, rasmiy)	29,420 (2022–2023 relizlarda)	Stat.uz / Partnership Compact, UNICEF
Ota-onalar (uyda) bilan vaqt ajratishi	—	2020: 89% ota-onalar karantin davrida bolalari bilan ko'proq vaqt o'tkazgan	—	UNICEF rapid assessment (n=2,670)
Raqamli hamkorlik — Bebbi foydalanuvchilari	—	2021 noyabrda joriy etilgan	2023 (may): ≈225,000 registratsiya; boshqa hisobotlarda 360,000 ota-onaga yetkazilgan	Bebbo uptake report; UNICEF COAR 2023
Ota-ona/valideynlarning TV va raqamli savodxonligi	—	2020 KAP: 98% oilalarda TV bor; 40% bolalar kompyuter ishlata oladi; raqamli savodxonlik ≈37–40%	—	UNICEF KAP / Education continuity reports
Ota-ona ishtirokiga ta'sir ko'rsatgan intervensiyalar	—	2021: 50,000+ home-visiting xodimlari o'qitildi; Bebbi targ'ib qilindi	2023: Bebbi orqali bir oyda 10,000+ javob yig'ildi	UNICEF monitoring

Izoh: yuqoridagi jadvalda «ota-ona ishtiroki»ni bir o'lchovga kamaytirmaslik maqsadida bir nechta proxy-indikator (uydagi pedagogik faoliyat, raqamli qamrov, traininglar orqali erishilgan ota-onalar soni va boshqalar) keltirildi — chunki rasmiy statistika ko'pincha *qamrov* va *muassasa sonini* beradi, «ota-ona uchrashuvlari ishtiroki (%)» kabi biriktirilgan milliy indikatorlar esa kamroq mavjud. UNICEFning KAP tadqiqotlari va Bebbi monitoringi ota-ona ishtirokini baholash uchun qulay empirik ma'lumotlar beradi.¹

Ota-ona hamkorligi strategiyalarining amaliy natijalari

Quyida hududlarda va milliy darajada qo'llangan asosiy strategiyalar va ularning aniq amaliy natijalari (yoki ko'rsatkichlari) keltiriladi.

A. Raqamli vositalar — Bebbi va boshqa platformalar

• **Tavsifi:** Bebbi — UNICEF tomonidan ishlab chiqilgan va sog'liqni saqlash hamda ta'lim tizimi orqali O'zbekistonda targ'ib qilingan ota-ona mobil ilovasi. Ilova 0–6 yoshdagi bolalar uchun maslahat, o'yinlar, rivojlanish diagnostikasi va eslatmalarni taqdim etadi.²

• **Amaliy natija / ko'rsatkichlar:** 2023 yilning may holatiga ko'ra O'zbekistondan ro'yxatdan o'tgan foydalanuvchilar ≈225,000ni tashkil qilgan (bu global foydalanuvchilarning ~39%iga teng). Bebbi kampaniyasi orqali sog'liq tizimi orqali 50,000+ patronaj xodimlari tayyorlanib, kampaniya natijasida 360,000 ota-ona/qarovchi parenting-mahoratini oshirgani qayd etilgan. Bu ko'rsatkichlar raqamli kanal orqali ota-onalarni ommaviy jalb qilish imkonini namoyish etdi.

• **Amaliy darslar:** ilova promociyasi orqali telegram guruhlar, poliklinikalar va maktabgacha muassasalar orqali kengaytirish samarali; ammo hududiy tengsizlik (smartfon va internet mavjudligi)ni hisobga olish zarur.

B. Mahalliy jamoa forumlari va ota-ona kengashlari

¹ <https://uzbekistan.un.org/sites/default/files/2020-11/Early%20Childhood%20Education%20and%20Care%20during%20COVID.pdf>

² <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/media/5251/file/UPTAKE%20AND%20USE%20OF%20PARENTING%20APP%20IN%20UZBEKISTAN.pdf>

• **Tavsifi:** muassasa darajasida ota-ona kengashlari, mahalla yoki maktabgacha kengashlar orqali qaror qabul qilish jarayoniga ota-onalarni jalb etish. Partnership Compact va ESP hujjatlari community-participationni kuchaytirishni tavsiya qiladi.

• **Natija:** rasmiy hujjatlar va loyiha hisobotlari jamoat (ota-ona) ishtirokini mustahkamlashni rag'batlantirmoqda; ayrim pilot hududlarda ota-ona kengashlari orqali infratuzilma va qo'shimcha xizmatlar uchun mahalliy qo'llab-quvvatlash yo'lga qo'yildi (lekin bu amaliyotlar hali milliy darajada standartlashtirilmagan).

C. Uy tashriflari va muqobil ECE modellar (home visits, mobile groups)

• **Tavsifi:** sog'liq tizimi (patronaj), maktabgacha mobil guruhlar, uy tashriflari orqali chekka hududlardagi oilalar bilan bevosita ishlash. World Bank va UNICEF tomonidan qo'llab-quvvatlangan loyihalarda bu elementlar muhim o'rin tutdi.³

• **Natija:** loyiha hisobotlari (World Bank ISR) bo'yicha minglab oilalar direkt home-visit yordamidan foydalangan va pilotlarning baholariga ko'ra ota-ona bilan bog'lanish orqali bolalarning maktabga tayyorgarligi yaxshilandi; shuningdek, bu dasturlar ayollarning bandligini oshirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatgan (mahalliy kontekstda xizmatlarga kirish kengaydi).

D. O'quv materiallari va uy-o'yin paketlari

• Ilk Kadam (Ilk Qadam) milliy o'quv dasturi, "Onlayn Kindergarten" video-dasturi va boshqa metodik materiallar ota-onalar uchun uyda qo'llashga mos kontent taqdim etdi. Rapid assessment natijalariga ko'ra, ota-onalar bunday televizion/online materiallarni qo'llab-quvvatlagan, lekin kontentning yoshga mosligi bo'yicha turlicha fikrlar mavjud (36% mos, 33% qisman mos deb topganlar).⁴

Kengaytirilgan jadval: strategiyalar → o'lchash (KPI) va amaliy natija

Jadval 2. Har bir strategiyaning asosiy KPIlari va 2021–2023 yillardagi kuzatilgan natijalar

Strategiya	Tavsif	Asosiy ko'rsatkichlar	2021–2023 yillardagi natijalar (misol)	Manba
Bebbo mobil ilovasi (raqamli ota-ona platformasi)	Ota-onalarga mo'ljallangan tarbiyaviy va maslahat beruvchi kontent	- Ro'yxatdan o'tgan foydalanuvchilar soni - Faol foydalanuvchilar ulushi (%) - So'rovlarda qatnashuv darajasi	2023 (may): ≈225 ming foydalanuvchi (O'zbekistondan). Ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan bir oylik so'rovnoma 10 mingdan ortiq javob yig'ildi.	UNICEF
Uyga tashriflar / patronaj xizmati	Patronaj xodimlari orqali ota-onalarni o'qitish va maslahat berish	- Uyga tashriflar soni va qamrab olingan oilalar - Xodimlar soni va ularning malaka oshirish ko'lam	2021-yilda 50 mingdan ortiq patronaj xodimlari o'qitildi; yuz minglab oilalarga tarbiyaviy ko'mak yetkazildi.	UNICEF
Ota-onalar kengashlari / jamoatchilik forumlari	Maktabgacha muassasalarda qaror qabul qilish jarayoniga ota-onalarni jalb etish	- Kengashlar soni va yig'ilishlarda qatnashuv (%) - Ota-onalar tashabbuslari asosida qabul qilingan qarorlar soni	Pilot hududlarda ijobiy natijalar qayd etildi; milliy standartlar ishlab chiqilmoqda.	UNICEF
Uy materiallari / tele-darslar	"Ilk qadam", "Aqlvoy" va onlayn maktabgacha dasturlar	- Materiallardan foydalanish ulushi (%) - Ota-onalar fikri (moslik darajasi)	UNICEF tezkor baholash natijalariga ko'ra: 36% ota-ona dasturlarni yoshga mos deb topdi, 33% esa qisman mos deb baholadi.	BMT O'zbekiston hisobotlari

Muhokama

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, ota-onalarning faol ishtiroki maktabgacha ta'lim tizimida sifatni oshirishning muhim omillaridan biridir. Tadqiqot ma'lumotlariga ko'ra, ota-onalar faol jalb etilgan muassasalarda bolalarning ijtimoiy ko'nikmalari, nutq rivoji va kognitiv

³ https://documents1.worldbank.org/curated/en/099121224133526670/pdf/P1657371c3015d0a91b26c1242ba90fe7ab.pdf?utm_source=chatgpt.com

⁴ <https://uzbekistan.un.org/sites/default/files/2020-11/Early%20Childhood%20Education%20and%20Care%20during%20COVID.pdf>

qobiliyatlari sezilarli darajada yuqoriroq bo'lmoqda. Bu, avvalo, bola rivojlanishida oilaviy muhit va ta'lim muassasasining uyg'un hamkorligi qanchalik muhim ekanini tasdiqlaydi.

Pedagoglar nuqtayi nazaridan ham ota-ona hamkorligi katta yordam beradi. Chunki ota-onalar farzandining rivojlanish jarayonini yaqindan kuzatib, pedagoglar bilan muntazam fikr almashadi. Natijada o'quv dasturlari uy sharoitida qo'llab-quvvatlanadi va bolalarning individual qobiliyatlari kengroq rivojlanadi. Bundan tashqari, ota-onalarning faol ishtiroki sifat monitoringi jarayoniga ijtimoiy nazorat elementini kiritib, ta'lim muassasalari faoliyatining shaffofligini oshiradi.

Shu bilan birga, ayrim chekka hududlarda muammo ham mavjud. Ota-onalarning ko'pchiligi band bo'lgani, ayrim hollarda raqamli savodxonlik darajasi yetarli emasligi sababli ular ta'lim jarayoniga to'liq qo'shila olmaydi. Bu esa hamkorlik darajasida hududlar o'rtasida tengsizlikka olib keladi. Masalan, yirik shaharlarda ota-ona hamkorligi darajasi yuqori bo'lsa, qishloq joylarda hali ham sustlik kuzatilmoqda.

Strategik tavsiyalar

- **Raqamli platformalarni kengaytirish** – ota-onalar uchun maxsus mobil ilovalar va onlayn platformalarni joriy etish. Masalan, bola rivojlanishini kuzatish, pedagog bilan bevosita aloqa qilish, maslahatlar olish imkonini beruvchi ilovalar samarali natija beradi.

- **Pedagoglarni tayyorlash** – ota-onalar bilan samarali muloqot qilish, hamkorlikni yo'lga qo'yish va oilaviy ta'limni qo'llab-quvvatlash bo'yicha malaka oshirish dasturlarini kengaytirish zarur.

- **Jamoatchilik asosidagi monitoring** – ota-onalardan tashkil topgan jamoaviy nazorat kengashlarini joriy etish. Bu muassasalarda sifat nazorati va shaffoflikni ta'minlaydi.

- **Hududiy tenglikni ta'minlash** – chekka hududlar uchun maxsus qo'llab-quvvatlash dasturlarini yaratish. Bunga subsidiya, mobil kutubxonalar, masofaviy seminarlar va ota-onalar uchun bepul raqamli savodxonlik kurslari kiradi.

- **Innovatsion yondashuvlar** – xalqaro tajribaga asoslangan "parent engagement toolkit" yoki "home learning packages" kabi metodlarni mahalliy sharoitga moslashtirish.

Umuman olganda, ota-onalar bilan hamkorlik tizimini kuchaytirish O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi. Bu nafaqat bolalarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki jamiyatda ta'lim jarayoniga bo'lgan ishonchni ham kuchaytiradi.

Xulosa

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limda sifat boshqaruvini takomillashtirish jarayonida ota-ona hamkorligi hal qiluvchi omillardan biridir. Ota-onalarning ta'lim muassasalari faoliyatida faol ishtiroki nafaqat bolalarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanish natijalarini yaxshilaydi, balki pedagoglar faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi, ta'lim muassasalarida shaffoflik va ijtimoiy nazoratni ham kuchaytiradi.

Innovatsion vositalar — mobil ilovalar, onlayn platformalar va raqamli resurslar — ota-onalar bilan hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bilan birga, pedagoglarning ota-onalar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda jamoatchilik asosidagi monitoring tizimlarini yo'lga qo'yish ta'lim sifatini oshirishning samarali mexanizmlaridan biridir.

Davlat siyosatida hududlar o'rtasidagi tenglikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratilishi muhim. Chekka hududlarda ota-onalarning bandligi va raqamli savodxonlik darajasining pastligi kabi muammolarni bartaraf etish uchun maxsus qo'llab-quvvatlovchi dasturlar zarur.

Umuman olganda, ota-onalar, pedagoglar va davlat o'rtasida samarali hamkorlik mexanizmlarini shakllantirish O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sifatini jadal rivojlantirish imkonini beradi. Bu esa uzoq muddatda inson kapitali sifatini oshirish va mamlakatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Maktabgacha ta'lim ko'rsatkichlari" (2017–2024). stat.uz

- UNICEF Uzbekistan. Bebbi Mobile Application Reports (2021–2023). UNICEF Country Office Annual Reports.
- UNICEF Uzbekistan. “Rapid Assessment on Parenting and Early Childhood Education during COVID-19” (2020).
- UNICEF. Parent Engagement Toolkit. New York, 2019.
- Jahon banki. Early Childhood Education Project in Uzbekistan – Implementation Status Reports (2020–2023).
- OECD. Engaging Parents in Early Childhood Education (Policy brief, 2019).
- O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. “Ilk qadam” davlat dasturi (2018).
- The United Nations in Uzbekistan. Education Continuity and Early Learning Reports (2020–2023).
- Partnership Compact on Education in Uzbekistan (2021).